

ИЗ ЖИВОТА ГРАДА БЕОГРАДА

У току 1954 године објављено је неколико врло интересантних и значајних конкурса за подизање грађевинских

објеката од значаја за привредно-друштвени и културно-уметнички живот града Београда:

КОНКУРС ЗА ИЗРАДУ УМЕТНИЧКИХ СЛИКА СА ТЕМАМА „БЕОГРАД“

Народни одбор града Београда расписао је Конкурс за израду уметничких слика са темама „Београд“:

Београд у средњем веку

Београд у Првом српском устанку

Београд у Народноослободилачкој борби

Београд у социјалистичкој изградњи

За најуспелије радове одређене су награде, и то:

I награда	200.000.— динара
II награда	180.000.— „

III награда 120.000.— динара

IV награда 80.000.— „

Осим награђених радова који постају власништво Народног одбора извршиће се и откуп успелијих слика.

Конкурс је објављен у „Борби“ од 2 марта 1954 године, а затим поново 4 маја 1954 године допуњен, са продуженим роком за предају радова до 1 септембра 1954 године.

Право учешћа на конкурсима имају сви југословенски сликари.

Радови ће се предавати Музеју града Београда, Змај Јовина улица бр. 1.

КОНКУРС ЗА ИЗРАДУ ИДЕЈНЕ СКИЦЕ ЗА НОВУ ЗГРАДУ МУЗЕЈА ГРАДА БЕОГРАДА

Секретаријат за просвету и културу Народног одбора града Београда расписао је Конкурс за израду идејне скице за нову зграду Музеја града Београда, који је објављен у „Борби“ 1 јуна 1954 године, са следећим условима и са следећим грађевинским програмом:

А. Услови конкурса

1. Конкурс је општи, југословенски, анониман и право на суделовање имају сви стручњаци држављани ФНРЈ.

2. За овај конкурс предвиђене су следеће награде и откупи:

I награда	300.000.— динара
II награда	250.000.— „
III награда	200.000.— „
IV награда	175.000.— „
V награда	150.000.— „

и откупи у укупној суми од 200.000.— динара, с тим да откуп не може бити нижи од 60.000.— динара.

3. Учесници конкурса су дужни да своје радове, у запечаћеном омоту, по-

шаљу поштом или предају непосредно Музеју града Београда, Змај Јовина ул. бр. 1, најдаље до 15 септембра 1954 године у 12 часова.

Учесници конкурса који своје радове шаљу поштом дужни су о овоме телеграфски известити Музеј града Београда и рок благовремене пошиљке утврдиће се према поштанском жигу.

Радови послати или предати после утврђеног рока неће се узимати у оцену.

4. Учесници конкурса су дужни да сваки поједини саставни део свога рада означе геслом у горњем десном углу. За гесло се може употребити само петоцифрени број. Исто гесло мора се ставити и на запечаћеном омоту пошиљке на коју ставити адресу: „Музеју града Београда“, Змај Јовина ул. бр. 1 са ознаком „скица за Градски музеј“.

Поред тога учесници су дужни да ставе у запечаћени омот пошиљке и две запечаћене непрозирне коверте, означене истим геслом од којих једна садржи име аутора, а друга адресу за евентуални повраћај рада. На првој коверти треба ставити ознаку: „име аутора“, на другој ознаку „адреса за повраћај“. У овој другој коверти, уз адресу за повраћај, треба ставити и писмени пристанак за евентуални откуп, као и пристанак да се име аутора откупљеног рада може објавити.

5. Оцену приспелих радова извршиће Оцењивачки суд следећег састава:

а) од стране Секретаријата за просвету и културу НО града Београда:

1. Перовић Јела, инспектор за културне установе,
2. арх. Бајлон Мате, професор ВТШ,
3. арх. Шакић Љиљана,

б) од стране Музеја града Београда:

4. Симић-Миловановић Зора, Управник музеја,
5. Шишмановић Душан, секретар музеја,

в) од стране Друштва музејско-конзерваторских радника НР Србије:

6. Мано-Зиси Ђорђе, кустос Народног музеја,

г) од стране Савеза друштава архитеката ФНРЈ:

7. арх. Остроговић Казимир,
8. арх. Бежек Нико,

д) од стране Урбанистичког завода НО града Београда:

9. арх. Мирковић Бранислав,

ђ) од стране Друштва архитеката НР Србије:

10. арх. Леко Димитрије и
11. арх. Куртовић Ива.

6. Одлука Оцењивачког суда биће донесена најдаље до 10 октобра 1954 године и објављена у истим листовима у којима је био објављен и распис конкурса.

7. Против одлуке Оцењивачког суда нема места жалби. Учесници конкурса предајом рада дају и сагласност на услове и програм овог конкурса.

8. Оцењивачки суд има право да одређене награде и откупе и другојаче подели, ако нађе да међусобни однос вредности приспелих радова онемогућује поделу награда и откупа како је предвиђено. Али укупна сума предвиђена за награде и откупе разделиће се у целости, ако на објављени конкурс приспе најмање шеснаест стручно разрађених радова. У случају да на конкурс приспе мање од горњег броја радова Оцењивачки суд има право да процентуално смањи укупну суму предвиђену за награде и откупе, као и број предвиђених награда и откупа. Додељене награде и откупи исплатиће се одговарајућим ауторима најдаље до 15 октобра 1954 године.

9. Исплатом награда и откупа расписивач стиче право да по својој нахођењу користи награђене радове само за изградњу објекта који је предмет овог расписа.

Евентуалне спорове у вези са овим конкурсом решаваће редован надлежан суд.

Аутор награђен првом наградом стиче право разраде пројекта.

10. Ненаграђени и неоткупљени радови вратиће се учесницима конкурса.

у року од месец дана након завршетка изложбе, на означену адресу. Уз повраћај радова доставиће се и препис извештаја Оцењивачког суда. Аутори-ма награђених и откупљених радова доставиће се овај препис приликом исплате награда односно откупа.

11. Са објавом резултата конкурса објавиће се место и време трајања јавне изложбе свих приспелих и оцењених радова.

12. Учесници конкурса дужни су да као саставну целину свога рада поднесу:

- а) ситуациону скицу у размери 1:500
- б) све основе, све изгледе, све карактеристичне пресеке у размери 1:200
- в) перспективни изглед са хоризонтом у висини човека
- г) изометриски изглед целог објекта узимајући као подлогу основу размере 1:500
- д) кратак технички опис
- ђ) прорачун квадратуре и кубатуре зграде, рачунајући квадратуру са збиром свих површина појединих основа, а кубатуру са висином од пода најниже основе до горње површине највише таванице за сваки одговарајући део зграде. Уз овај прорачун мора се приложити на провидној хартији шема по којој су срачунате квадратуре и кубатуре зграде
- е) пројектанту се дозвољава да поднесе и друге прилоге за које сматра да су потребни за боље разјашњење својих идеја.

13. Сви цртежи, изузев шема за израчунавање квадратуре и кубатуре, било да су хелиографисани било да су израђени на хартији, или нису израђени непосредно на картону, морају бити каширани на тврдој подлози.

Презентација цртежа мора бити прецизна и јасна. Није дозвољено исписивање легенди уз цртеже основа. Одговарајућа намена мора се исписати у свим просторијама. Технички опис и прорачун квадратуре и кубатуре мора-

ју бити откуцани на писаћој машини или исписани штампаним словима.

14. Као подлогу за рад сваки учесник конкурса добиће по цени од 1.000 динара следеће:

- а) извод из регулационог плана у размери 1:5000
 - б) ситуациони план градилишта у размери 1:500
 - в) фотографије постојећег стања
 - г) услове и програм конкурса
 - д) историјат развоја Београда као насеља
 - ђ) основе атељеа Паје Јовановића
- Горња сума, уплаћена за податке, вратиће се свим учесницима конкурса који предају конкурсни елаборат израђен према условима конкурса и који буду задовољили у погледу стручне разраде пројекта, уз повраћај реверса о предаји рада, а по окончању целог конкурса.

Б. Грађевински програм конкурса

Нова зграда Музеја града Београда треба да се подигне на земљишту између улица: Кнез Михаилове, 7 јула, Узун Миркове и Цара Уроша. Положај, величина, облик и нивелета овог земљишта изнети су у ситуационом плану размере 1:500. Учесницима конкурса оставља се потпуна слобода да на овом означеном простору реше, по својој нахођењу, архитектонско-урбанистичко обликовање постављеног задатка, сматрајући ово земљиште, ограничено напред поменути улицама, као потпуно слободно градилиште, без објеката који се данас на њему налазе.

Урбанистички завод НО града Београда дао је следеће карактеристике улица које окружују земљиште предвиђено за зидање и то: Кнез Михаилова улица сматра се као шетна улица; улица 7 јула предвиђа се за сав саобраћај сем градског; а Узун Миркова улица као саобраћајница за градски и остали саобраћај; улица Цара Уроша се затвара.

Код обликовања треба имати у виду потребан прелаз из затворених

градских блокова у парк Калемегдан. Део ограничен улицама Кнез Михаиловом, Узун Мирковом, Цара Уроша и Тадеуша Кошћушког, где се сада налазе зграда Народне библиотеке и ресторан „Парк“ — по регулационој основи предвиђа се у будућности као јавна парковна површина.

Нова зграда Музеја града Београда мора својом архитектонском композицијом да задовољи најпре потребе у просторима у којима ће бити изложена документација историског развитка Београда као насеља. За смештај ове документације која се састоји из слободно стојећих предмета, предмета у витринама и помоћног материјала (легенде, цртежи, графикони, макете, мапе и др.) и која обухвата три раздобља, потребно је следеће:

1. за прво раздобље — од првих трагова људског насеља до краја римске владавине — три простора приближне површине од 210 м²; за римско доба — два простора приближне површине од 140 м²;

2. за веће и теже камене споменике потребна је још површина од око 400 м². Овај простор треба да је, за разлику од уобичајених отворених лапидаријума, затворен (припада првом раздобљу);

3. за друго раздобље — од краја IV века до почетка XIX века потребно је по једно одељење, простор, за рани средњи век, за касни средњи век, за турски период и за аустриски период. Укупно четири простора приближне површине од 280 м²;

4. за треће раздобље — новија историја Београда од почетка XIX века до данас, потребно је за:

XIX век укупно 9 простора,

XX век укупно 15 простора.

XIX и XX век треба да обухвате укупну површину од приближно 1.680 м².

Поред напред изнетих података о потреби у просторијама за излагање документације о историском развитку града Београда као насеља и поред свих, за ову врсту зграда, потребних комуникативних, помоћних и споредних просторија (предворје, касе, вратарева ложа, вестибил, хол, кулоар, би-

фе, степениште, лифт, гардеробе, и клозети за публику, особље, служитељске и куирске собе и соба за ноћног чувара) предвидети као посебне просторије још и следеће:

1. за галерију слика из збирке Павла Бељанског са 150 слика просечне величине 100 x 80 см, 300 метара изложбене дужине;

2. за изложбу слика из збирке уметничких пејзажа Београда са 200 слика просечне величине 90 x 70 см, 400 метара изложбене дужине;

3. за атеље Паје Јовановића — два простора укупне површине око 80 м² — према приложеној скици оригиналног атељеа у Бечу;

4. за дворану за предавања са 250 седишта и простором за припрему предавача. У дворани се предвиђа пројекција са уском траком;

5. за одељење за повремене и тематске изложбе приближне површине 300 м² чисто изложбеног простора. Овај ће простор служити како за повремене изложбе самог музеја, тако и за изнајмљивање. Уз ово треба предвидети још и канцеларију од око 20 м² и магацин од око 50 м², са одвојеним улазом за аранжирање изложбе.

Прилаз публике предвиђа се кроз заједнички улаз са осталим посетиоцима музеја;

6. поред потребне везе управе са самим музејем треба предвидети посебан улаз за управу музеја, која треба да има чекаонице, два простора за Директора, три за администрацију, шест за кветосе, шест за по два асистента, два за економат;

7. за техничку службу предвиђају се четири одељења за пријем објеката и амбалажу приближне површине око 160 м², једна цртачка радионица са четири радна места, једна фотографска радионица са мрачном комором, простором за снимање и фототеку, као и столарска и препараторска радионица у укупној приближној површини од око 80 м²;

8. стручна библиотека музеја састојала би се од читаонице са двадесет се-

дишта за столовима, један простор за библиотекара и простор за магацин за 25.000 свезака;

9. Студијски депои обухватили би — археолошку збирку, историску, за крупније објекте (скулптуре, слике, панои и др.) у укупној површини од приближно 1.500 м². Поред тога предвиђа-

ју се простори за складишта приближне величине од 500 м².

Пожељно је да распоред изложбених простора буде такав да се могу извршити гранична померања како између појединих раздобља, тако и унутар самих раздобља, с обзиром на то да музеј кроз изложено није добио своју статичку форму.

КОНКУРС ЗА ИЗРАДУ ИДЕЈНОГ ПЛАНА ЗА ИЗГРАДЊУ БЕОГРАДСКОГ САЈМИШТА

Расписивач конкурса је предузеће за изградњу и експлоатацију београдског сајмишта „Београдски сајам“. Конкурс је општи и анониман, а право суделовања имају сви држављани ФНРЈ.

Награде за овај конкурсе износе:

Прва награда у износу од 1.000.000.— динара,

Друга награда у износу од 800.000.— динара,

Трећа награда у износу од 600.000.— динара.

7 откупа у износу од 1.400.000.— динара с тим што откуп не може бити мањи од 100.000.— динара.

Чланови оцењивачког суда:

Претседник: Миливојевић Света, претседник Привредног савета Народног одбора града Београда.

Чланови:

1. Арх. Бајлон Мате, професор Техничке велике школе

2. Арх. Радовановић Михајло, професор Техничке велике школе

3. Арх. Којић Бранислав, професор Техничке велике школе

4. Арх. Секулић Александар, професор Академије примењене уметности и претставник Друштва архитеката Србије

5. Инж. Ивковић Првослав, доцент Техничке велике школе

6. Арх. Маңдић Станко, претставник Урбанистичког завода Народног одбора града Београда

7. Арх. Поповић Коста, директор Спорт-Проекта

8. Арх. Бркић Алексеј, претставник Друштва архитеката Србије

9. Инж. Црвчанин Милош, претставник Урбанистичког Завода Народног одбора града Београда

10. Инж. Марјанов Миленко, претставник Института за водопривреду НР Србије

11. Инж. Дивац Олга, претставник предузећа „Београдски сајам“

12. Мирковић Војислав, претставник Привредних организација

13. Тасић Љубомир, претставник Привредних организација

14. Милићевић Мирко, претставник Привредних организација.

А. Општи осврт на значај Београдског сајма

Оправданост постојања Београдског сајма одражава се у више видова и њих карактеришу следећи моменти:

1. политички,
2. привредни,
3. географски.

Београд, као политички и административни центар земље, треба да у своме склопу има место где би се периодично окупљали наши привредници, да кроз смотру достигнућа у производњи покажу нашем радном човеку шта је у нашој земљи створено и шта се ствара на пољу привредне и економске изградње.

Потребе да се широке народне масе упознају са оним што се данас у земљи производи несумњиво да ће наћи свој најбољи одраз у једној таквој привредној манифестацији као што би био београдски сајам. Самим тим што ће се он налазити у Београду, он треба да буде сајам општејугословенског карактера, са циљем да прикаже целокупну југословенску привреду, како у односу на земљу тако и у односу на иностранство.

Са привредног гледишта још јаче се одражава оправданост оснивања сајма. Његов допринос привреди земље и Београду најбоље се може илустровати ако се у неколико речи осврнемо на перспективну изградњу и досадашња достигнућа у развоју привреде ФНРЈ у Београду.

Обнова наше земље по ослобођењу на рушевинама ратних разарања и неславног наслеђа бивше Југославије, налагала је да се привредни развој одвија у правцу изградње енергетске, сировинске и техничке базе. Тим путем једино је било могуће ликвидирати техничку заосталост у производњи која се до рата стихијски развијала подизањем индустрије која није имала сировинску базу, што је омогућавало домаћим и иностраним капиталистима да врше економски и политички притисак на радне људе у нашој земљи.

Из тога разлога данас пуштањем у погон нових кључних објеката решавамо пре свега

а) самостални развој наше привреде и усклађивање нашег платног биланса са иностранством,

б) сужавање зависности и даљи развој наше привреде без економске помоћи из иностранства,

в) повећање и проширење економских веза и трговинске размене са иностранством на основу повећања обима, врсте, квалитета и асортимана производа.

Ако за базу узмемо 1939 годину, па извршимо поређење, илустрације ради, са 1952 годином, изградњом кључних објеката, производња сировог гвожђа од 2,70 пута, колико је она повећана у

1952 години, повећаће се на 9,60 пута у односу на 1939 годину, челик од 1,87 на 5,67, ваљани, вучени и ковани производи од 2,15 на 5,70, машине и уређаји за индустрију од 5,75 на 15,80 пута, пољопривредне машине и алати од 3,00 на 10,85 пута, генератори и мотори од 60 пута у односу на 1939 на 144 пута у периоду када односне индустрије достигну планирани и изградњом кључних објеката предвиђени обим производње.

Оснивање сајма ће свакако умногоме допринети привредном и културном развоју самога града.

Развитком привреде Београда, а нарочито њене индустрије, наступиће промене у промету са иностранством. Велики број увозних артикала изостаће, а предвиђеном производњом повећаће се број артикала могућих за извоз на иностранство тржишта.

Београд има добре везе са ширим привредним подручјем, које му служи као сировинска база и као тржиште. Сам град са својом ближом околином претставља велико тржиште за предмете широке потрошње. Он је стециште иностраних претставништвава и заступства. Према њему, најзад, гравитира велико подручје кога он снабдева и које га снабдева.

Све ово показује да на пољу унутрашње робне размене београдски сајам може да одигра врло велику улогу која, насупротив појединим регионалним сајмовима, има далеко шири значај. Упознавање потрошача са производима наше индустрије с једне стране, и прилагођавање асортимана наше производње укусу широких потрошачких маса с друге стране, наћи ће свога најбољег одраза у београдском сајму, јер ће он, без сваке сумње, предњачити у броју посетилаца над свима сличним приредбама у земљи.

Најзад, по својој географској положају, Београд свакако има највише услова за један сајам широких размера. Раскрсница путева сувоземних и водених, са директном везом са Црним Морем и Средњом Европом, београдски сајам би имао све могућности да убрзо постане стециште привредника инду-

стриски развијених земаља Европе, који нуде, и пословних људи земаља Блиског и Средњег Истока, који купују оно, што њихове земље траже и увозе. Борба за освајање позиција централног сајма за Блиски Исток као спону Европа—Азија, одражава се код неких нама суседних земаља у све јачој мери. Све се те државе напрежу и чине све, да своје сајмове лансирају и од њих створе мост преко кога би се одвијала робна размена Исток—Запад. Међутим, Београд својим географским положајем има таква привилегијска са каквим се ни један, од њему суседних сајмова околних земаља, не може мерити. Ако се при овој узме у обзир да ће Београд у блиској будућности имати и директну везу са Јадранским Морем, путем пруге Београд—Бар, постаје јасно да ће формирање београдског сајма бити драгоцен допринос целокупној привреди ФНРЈ.

Анализа и посматрање послератних сајмова, који се у Европи и у осталом свету организују, показује да ове приредбе још увек претстављају ефикасан вид спољнотрговинске пропаганде и унапређења робне размене међу земљама. Мада је данашња техника приближила народе, мада су раздаљине данашњим развојем саобраћаја и осталих средстава међусобног споразумевања до максимума смањене, сајмови су ипак остали једно врло прикладно средство, да се у једном одређеном временском периоду, на једном месту концентрише масовна понуда и потражња, и да се кроз њих одвија светска међународна трговина. Искуства са неких познатијих и добро организованих светских сајмова, показала су да се на њима пре свега окупљају они који желе, користећи велике масе људи које посећују сајам, да уведу и пласирају своје нове артикле. С друге стране, на сајмове долазе и они који су већ надалеко добро познати. Великим светским кућама које имају, кроз дуги низ година, створене везе не треба сајам да би се афирмирале ради пласмана својих производа. Њима сајам служи да их потрошачи не забораве, да знају да оне постоје, раде и нуде робу (I. C. I. концерн хемиске

индустрије, Филипс, Форд итд.) Њима, дакле сајам више служи за чување стечених позиција и одржавање реномеа. Из те перспективе београдски сајам је заиста идеално место за остварење тих циљева, како за нашу привреду, тако и за иностране излагаче.

Наши привредници у данашњим условима развоја наше привреде, у правцу децентрализације, очекиваће од београдског сајма да их пре свега афирмира код домаћег потрошача и иностраног купца. Они ће, надале, кроз сајам доћи до драгоцених искустава до којих би иначе врло тешко дошли. Створиће нове везе кроз непосредан додир са пословним људима осталих земаља, стећи ће нова драгоценна искуства у трговини, у производњи и у паковању робе. Дознаће шта ко тражи у иностранству и где се шта најбоље и најјефтиније може купити.

Београдски сајам треба да буде општи сајам узорака са циљем да на унутрашњем плану до максимума развије робну размену између појединих наших привредних подручја, да обогаћује искуства наших привредника и произвођача, шта и како производити, да приказује нашем радном човеку, шта наша привреда данас ствара и шта му све за његов живот и уздизање његовог стандарда може пружити.

На спољњем плану он за нас треба да буде експортни сајам, тојест средство за борбу око пласмана наших прерађевина и производа у иностранству, ревија иностраних достигнућа на пољу индустријске производње и најзад, спона и тржиште преко кога ће се одвијати трговина са индустријски неразвијеним земљама Блиског и Средњег Истока.

Б. Београдско сајмиште у условима Генералног плана града

Изградњом комплекса сајма Београд треба да добије још један центар који ће својом наменом и склопом, захваљујући свом територијалном положају и својој програмској садржини, бити један од значајнијих чинилаца за при-

вредни, општедруштвени и културни живот града.

Изванредно повољан положај места, одређеног за изградњу београдског сајма, како у погледу његовог непосредног подручја, тако исто и у односу на остале делове града и његове центре, даје оправдани повод да се у програм изградње сајмишта унесу, поред објеката ужег привредног значаја, намењених функционисању сајмишта, као изложбе привредних продуката, и објекти, који по својој намени и унутрашњој организацији могу служити и за сврхе сајма и као јавни градски објекти. На тај се начин активност и рад сајмишта не своди само на ограничени сезонски рад, већ је као део града отворен и приступачан грађанству и током целе године. На тај начин сајмиште није посебна, изолована градска површина, већ део града укључен у свакодневни градски живот. Његови павиљони и хале служе и за друге сврхе града, за културне и политичке скупове и приредбе, као изложбене или концертне дворане одређеног карактера. Његови туристичко-угоститељски објекти — као свратишта отворена и приступачна преко целе године, а његова обала на Сави са купалиштима и осталим атрактивним објектима — као привлачна излетничка зона града.

У таквом његовом карактеру сајмиште превазилази оквире, потребе сајма. Оно постаје популарна и привлачна градска зона — градски центар.

За оформљење и изградњу београдског сајма у овом смислу постоје сви потребни предуслови, одређени пре свега програмом његове изградње, а затим његовим положајем у односу на сам град, природним својствима места на коме ће се сајмиште градити и склопом градских улица и саобраћајних веза које га интимно повезују за град.

1. Положај територије

На десној обали Саве, на конкавној страни речног корита, које меандрира око града, у подножју Топчидерског брда, протеже се дужином обале, од пре-

ко 1 км., простор намењен изградњи београдског сајма.

Територијално, узимајући у обзир перспективни развој града, његову даљу просторну експанзију, нарочито на неизграђеним теренима на левој обали (Нови Београд), сајмиште заузима један од најистакнутијих и блиских положаја у односу на средиште града, како у погледу простора, тако и у погледу градских саобраћајница. Својим боком ослања се на једну од уводних градских артерија на Булевар Војводе Мишића, који својим током прелази на улицу Кнеза Милоша и даље у сплет најпрометнијих улица ужег градског центра — пословног и трговачког дела града.

Неизграђени простор будућег сајмишта — равна обала реке, је саставни део подножја београдског амфитеатра, између калемегданске косе и Топчидерског брда. Оријентисан је читавом својом ширином према равници будућег Новог Београда. Његово залеђе — Топчидерско брдо, преко Булевара Војводе Мишића, изграђеног једнострано, углавном, јавним објектима (Штампарија, Геккарта, Електропривреда), је једна од најлепших станбених зона града изграђена у обилном зеленилу са вилама.

Својом подужном осовином према северо-западу, територија сајмишта оријентисана је на Саву, а преко ње на зоне будуће изградње Новог Београда. Југо-источном страном протеже се Топчидерско брдо а узаним приобалним грлом са југо-запада, простор сајмишта се везује са Чукарицом — београдским индустријским предграђем, односно за топчидерску долину и парк, једним од најпопуларнијих београдских излетишта. У непосредној близини сајмишта, на Ади Циганлији, као и на самој обали сајмишта, расута су бројна купатила и плаже — градска средишта спортова на води. У односу на град, својом северо-источном страном, простор се наставља равном савском обалом, Бара Венеција, а преко ње оријентисан је на највише делове града, на теразијски грбен.

2. Постојеће стање

Оквири територије намењене изградњи сајмишта одређене су основним правцима главних саобраћајних градских магистрала постављених Генералним планом Београда. Засновани су на постојећим градским артеријама, новим деловима градске уличне мреже, која ће се развити даљом изградњом десне обале Саве на простору Баре Венеције и уклањањем железничке станице, осталих железничких објеката и пруга, које данас окружују са свих страна простор намењен изградњи сајмишта. Ти су оквири одређени: са југо-источне стране Булеваром Војводе Мишића, са северо-источне трасом надвожњака и моста за аутопут Београд—Загреб до раскршћа „Мостар“, са северо-западне стране обалом Саве и са југо-западне стране узаним приобалним делом на коме се топчидерски гроб највише приближава реци.

У постојећем стању читав овај простор заокружен је железничким пругама, путничким и теретним колосецима, који иду паралелно са Булеваром Војводе Мишића ка железничкој станици, односно ка железничком мосту на Сави. Исти је случај и са стране реке куда су, паралелно са обалом, постављени теретни колосеци између уског приобалног појаса са плажама и купалиштима („Шест топола“) и терена сајмишта.

Са измештањем главне железничке станице, чија се постројења протежу читавом обалом реке, почев од сплета железничких надвожњака, на југо-западу, приобалне теретне групе, колосека дужином Булевара Војводе Мишића, триангла ка железничком мосту, железнички мост, ложионица, ослободиће се у потпуности терен намењен сајмишту. Слободни терени за изградњу сајмишта у почетној фази, налазе се управо унутар описаних колосека, на површини која је углавном неизграђена, или је, пак, заузета објектима привременог карактера, као што су фудбалско игралиште, складишта и томе сл.

Поуздано се не може одредити временски рок о коме ће се поменути железнички објекти уклонити, пошто се

ради о реализацији једног од најкрупнијих и најскупљих потеза у Генералном плану Београда. Чињеница је, међутим, да су радови који претходе измештању железничке станице и железничких постројења већ у току (железнички мост код Остружнице, тунел под макишком косом) и да ће се поступно уклањати поједини елементи железничких постројења и пруге са терена означеног за сајмиште, са напредовањем претходних радова на новим железничким објектима.

То је чињеница са којом се мора рачунати при етапној изградњи сајмишта и при успостављању контакта и приступа са стране града у простор унутар периметралних колосека, који је означен као непосредно градилиште сајмишта и прва етапа функционисања београдског сајма.

Преостали део терена намењеног сајмишту углавном је неизграђен. Постојеће игралиште, које се налази по средини комплекса биће уклоњено, већ у првој етапи, а његова површина прикључена градилишту сајмишта унутар железничких пруга.

На свом комплексу, управо у средишту триангла железничких колосека, који се формира на улазу у постојећи железнички мост, на страни према Булевару Војводе Мишића, постоје објекти Фабрике хартије и „Прогрес“, који су од комплекса сајмишта одељени пројектованим комуникацијама. Овим објектима, са којима се и у будућности мора рачунати дати су одговарајући слободни терени — изолациони терени, који се неће изграђивати.

Од осталих постојећих објеката на терену сајмишта треба поменути купалиште код „Шест топола“ са којим се може рачунати као са једним од објеката рекреативног дела сајмишта и у непосредној близини резервоар који ће се уклонити.

Треба поменути постојеће пролазе преко пруга са стране Булевара Војводе Мишића који су углавном у нивоу са пругом или као подвожњаци. Поред тога, Булеваром пролазе водови градске канализационе и водоводне мреже.

3. Територија сајмишта у оквиру Генералног плана града

Главни потези регулационог плана као и нови саобраћајни објекти, који ће се изградити на подручју сајмишта према Генералном плану, дати су приложеним ситуационим планом:

а) Нови железнички мост преко Саве на југо-западном грлу територије сајмишта, који преко једног дела сајмишта прелази као виадукт на коти 86,00 до уласка у тунел Топчидерско брдо.

б) Друмски мост и виадукт на северо-источној страни на коти 84,00 — истовремено је и граница територије намењене сајмишту са стране према граду, тј. према Бари Венецији. Виадукт се наставља Аутопутем који као аутострада Београд—Загреб, преко Новог Београда залази у јатаганмалску долину, укрштавајући се на простору „Мостар“ са Булеваром Војводе Мишића односно са улицом Кнеза Милоша. На делу виадукта према сајмишту потребно је резервисати неизграђени простор у траци ширине око 100,00 м за развој приступних рампи на виадукт и за зеленило.

в) Приобални пут на коти 76,50 који се протеже обалом Саве и везује подручје Калемегдана са Топчидером и Макишем, као шетни кејски пут. По својој намени и у пролазу поред територије сајмишта, он треба да задржи карактер јавног градског кејског булевара. Његову трасу уколико пројектанти буду имали оправданих разлога, могу прилагодити своје пројекту.

г) Булевар Војводе Мишића са везом на улицу Штросмајерову — као граница сајмишта према граду са југо-источне стране. Нивелете Булевара дате су у ситуационом плану 1:1000 и остају без измена на делу поред сајмишта. На целој својој траци његов попречни профил третиран у ширини од 40,00 м.

д) У ситуационом плану размере 1:2000 означен је саобраћајни чвор А. Дато решење може се прилагодити пројекту обзиром на евентуалну потребу снабдевања сајмишта теретом са ове

стране. Ово утолико пре што није искључена могућност, уколико то пројектанти нађу за целисходно, да се сајмишту привуче индустријски колосек, снабдевен из локотеретне станице на Макишу.

При новом предлогу чвора треба водити рачуна о несметаној вези приобалног дела са Топчидером и Макишем.

ђ) У ситуационом плану 1:2500 означена је хидролинија савског кеја, односно линија обалоутврде. Обзиром на предности које овај део територије може да пружи за остварење једног дела рекреативно-забавног програма сајмишта, хидролинија се може прилагодити пројекту, у коме ће случају бити потребно да пројектанти, уз нацрт попречног профила кеја, пруже и образложење, обзиром на: режим пловности Саве, осцилације водостаја и састава обалоутврде у погледу употребљеног материјала.

Осцилације водостаја крећу се од коте 66,97 до коте 74,90 (види преглед у прилогу). За годишњи период мај — октобар водостај се креће у успону од 68,10 до 70,76.

е) У погледу зеленила, територија сајмишта је у постојећем стању углавном гола, изузев мање групације високог зеленила на југозападном делу према Булевару Војводе Мишића. Пожељно је да се ова група зеленила пројектом поштеди. Исто тако, и у погледу обраде приобалног појаса, настојати да кејски део има карактер изградње у обилном зеленилу.

У погледу карактера намене изградње делова града које окружују територију сајмишта треба нарочито истаћи простор Баре Венеције. По Генералном плану после уклањања постојеће путничке станице и жељезничких колосека који је данас потпуно покривају, граду ће се пружити драгоцену приобалну површина, намењена изградњи, а истовремено ће се остварити непосредни контакт са водом и приобалним зеленим појасом, који ће се протезати почев од Калемегдана. На тај начин град добија велику површину која ће бити изграђена, једним делом, станбеним об-

јектима, јавним и пословним зградама. До свог пуног изражаја комплекс сајмишта, као градски центар доћи ће управо у контакт са овим делом града.

Булевар Војводе Мишића изграђује се ивично јавним зградама и то једнострано — само његова северу оријентисана страна. Његова позадина — Топчидерско брдо је станбена зона изграђена у систему вила.

У изложеним програмским и ситуационим условима изградње београдског сајма, очигледна је потреба да се перспективне реализације по Генералном плану града и оне у оквиру плана сајмишта, логично, функционално и организационо повежу и ускладе са првом фазом изградње сајмишта.

Њени оквири и распон одређени су тренутним потребама, расположивим средствима и постојећим стањем на терену. Свакако да ће реализација појединих делова сајмишта кроз фазу његове изградње утицати на то да се и остали елементи Генералног плана града што пре остваре, како би сајмиште добило коначан оквир и функционисало онако како се то постави његовим диспозиционим планом. Међутим, чињеница је, тренутна, да сајмиште мора функционисати и под изложеним, истиним, привременим условима, које карактерише постојеће стање на терену, живи град који га окружује и интерес који ће у граду побудити рад и остварење београдског сајма.

В. Организација територије сајмишта у односу на живот града и зона које га окружују

Положај територије одређене за сајмиште је такав, да омогућава добру везу са осталим деловима града и налази се, ако се узму у обзир будућа изградња Новог Београда и повезивање овога са територијом Земунa, у центру града. Самим тим се намеће да територија одређена за сајмиште треба да, а нарочито у коначној фази, обухвати и неке функције градског живота које су потребне како за ужи део града који окружује сајмиште, тако и за читав град као

целину. Ово би се решило тиме што би се поред изградње објеката за разне спортове, разоноду, културне, политичке и друге манифестације и приредбе и томе слично, могао у те сврхе користити један део објеката намењених функцији сајма, било појединачно, било у одређеним групама. На тај начин територија сајмишта неће бити коришћена само повремено, већ ће бити стално укључена у живот града као нов и привлачни део града.

Да би се ова концепција о напред наведеној функцији територије сајмишта остварила, требало би:

а) предвидети могућност различите намене појединих сајмишних објеката и површина за време када сајам не ради,

б) предвидети такве објекте и површине које, и поред тога што нису у непосредној функцији са сајмом, могу да се поставе ван уже територије предвиђене за сајмиште, како због употпуњавања сајмишне зоне, тако и у сврху задовољавања извесних потреба града као целине и зона које окружују територију сајмишта,

в) омогућити да сајмиште буде уједно и градски јавни парк током целе године.

Објекти, односно активности које могу да дођу у обзир за остварење горње поставке били би углавном следећи:

1. Терени и објекти намењени за забаву и разоноду као забавни парк, стрелиште (изложбе одговарајућег оружја и муниције), куглане (летње и зимске), велодром, ролшу-терен, речно купатило са пливачким базеном и другим уређајима забавног карактера, једрилице, моторни чамци, гњурци, хидроски, пењачки центар (изложбе рибарског прибора), затворени простор за тенис, кошарку, одбојку, бокс, гимнастику и томе слично.

2. Терени и објекти намењени културним манифестацијама и сличним приредбама, као простор за фолклорне приредбе, модне ревије, масовне концерте, биоскопске претставе и томе слично.

3. Затворени простор и отворене површине за масовне друштвене и политичке манифестације.

4. Велики хотел.

Г. Општа привредно-организациона структура сајмишта

1. Карактеристике експоната, њихове врсте и порекло с обзиром на привредне гране

Београдски сајам, с обзиром да се из основа подиже, пружа јединствену прилику да се у свему изгради по принципима какве захтева једно модерно уређено сајмиште. Због тога, треба посветити нарочиту пажњу рационалном искоришћавању изложбених површина. Овде треба пре свега ићи ка максималној типизацији и стандардизовању излагачких површина, то јест утврђивању „излагачких јединица“ одређених димензија по којима би се издавао излагачки простор.

По своме обиму и карактеру београдски сајам треба да буде општи сајам узорака. Другим речима његово сајмиште мора бити тако уређено да може примити експонате готово свих привредних грана, како домаћег тако и страног порекла. Сем тога Београдско сајмиште мора да буде тако изграђено да задовољи и остале потребе које захтевају разне културне, друштвене и спортске приредбе које ће се на његовом терену, а у време између сајмова, одвијати, како је то организацијом територије сајмишта и предвиђено.

Пре него што се пређе на излагање потреба, тј. уређаја и зграда које треба да има београдско сајмиште, потребно је навести све експонате који ће се на сајму излагати као и њихове главне карактеристике.

Најважније групе ових експоната и њихове карактеристике су следеће:

а) Узорци пољопривредно-прехрамбених производа, производи сточарства, рибарства, алкохолних пића, индустриског и лековитог биља.

Ова широко постављена група задире у више привредних грана, али на

сајмовима њени производи су обично концентрисани на једном месту.

Треба рачунати да ће ова група узимати једно од видних места на сајму, с обзиром да привредне гране које она обухвата претстављају важне гране наше привреде. Иностранство неће у овој групи бити заступљено.

Узорци ове групе на сајму ће се приказивати као сировине (разне житарице, зрнаста сточна храна, трска, кудеља и кучина и др.) било као полуфабрикати и финални производи (индустрија конзерви и воћа, поврћа и меса, дуванске прерађевине, алкохолна пића, итд.).

Уопште узето, сва ова роба од сајмишта тражи следеће: пуно ваздуха и добру вентилацију на изложбеном простору, затворене хале, могућност смештања узорака и његово приказивање у хладњачама (фрижидерима), обезбеђени довод воде за освежавање појединих артикала, воћа и поврћа и одржавање чистоће која у овим просторијама мора бити апсолутна.

По својој природи артикли ове групе уопште узето, нису тешки нити волуминозни. Излажу се ради постизања потребног ефекта код интересената и посетилаца у већим количинама, а не појединачно (40—50 кгр. појединих врста житарица, по 20—30 боца појединих врста алкохолних пића, неколико бала од сваке врсте кудеље и кучине итд.).

С обзиром да се ради у великој величини о кварљивим узорцима, мора постојати обезбеђена могућност за несметано избацавање покварене робе и њену замену свежим узорцима.

Павиљони треба да су пуни светлости, са одлично спроведеном вентилацијом, са подом који се стално може одржавати у беспрекорној чистоћи с обзиром на велики промет публике. Саме хале треба да су довољно високе са зидовима изнутра обрађеним.

б) Узорци дрвета и индустрије дрвета.

И ово је група која ће нарочито бити заступљена од стране домаће привреде и излагача на сајму. Асортиман њених производа врло је обиман и ши-

рок, те обухвата сировине, полуфабриката и финалне производе.

По својим карактеристикама експонати ове групе су углавном доста волуминозни, јер се излажу било у великим плочама (лесонит, шпер и панел плоче), било у буловима (тврдо дрво). За финалне производе траже се апсолутно затворени павиљони са пространим дубоким штандовима (излагање комплетног намештаја за поједина одељења, као кухиње, спаваће собе, трпезарије итд.). Обезбедити могућност лаке манипулације у павиљонима (велика улазна врата, пространи пролази), ради несметаног истовара експоната. Под павиљона мора бити чврст да може издржати абање и тежину појединих експоната.

Како је напред речено поједини експонати ове групе могу достигати и 3—4 м дужине као и до 500—600 кг. тежине.

в) Узорци хемиске индустрије, руде, метали и неметали

Узорци ове гране не траже неке посебне услове код излагања. Асортиман је врло широк и разноврстан, а перспективно ће се увећати и ширити.

г) Грађевински материјал.

С обзиром на велики избор ових производа (префабрикован материјал, мермери, украсно камење), ова група тражи доста простора и то махом отвореног и полуотвореног. Експонати могу бити веома велики (излагање монтажних кућа итд.).

д) Узорци металургије и машиноградње.

Од артикала ове групе треба поред домаће привреде очекивати и велико учествовање иностраних излагача. С обзиром на врло широк асортиман њених артикала, неминовно се морају поставити и извесне подгрупе којима би се описали експонати који долазе у обзир за излагање. Те подгрупе би биле следеће:

1. Црна и обојена металургија тражи затворени изложбени простор. Узорци тешки (до 1000 кг), те траже под који може издржати велики притисак. Од производа углавном долази у обзир ваљан материјал, жична роба, лимови свих врста итд.

2. Алатне машине и уређаји траже затворени изложбени простор. Узорци волуминозни (захватају од 6 — 10 м², укључив обавезне пасаже, тешки до 10 т.). С обзиром да ће већина демонстрирати, павиљони морају имати обезбеђен довод електричне енергије на сваком штанду. Под павиљона мора бити чврст и способан да издржи велики притисак. У ову подгрупу долазе алатне машине свих врста, производи бродоградње (витла и др.), машине за обраду дрвета итд.

3. Грађевинске машине, мотори, возила траже затворен и отворен простор. Они су волуминозни и тешки експонати.

4. Пољопривредне машине и алати траже затворен, полуотворен и отворен простор. На отвореним површинама предвидети и евентуални простор за демонстрирање појединих машина (плугови, копачице итд.).

ђ) Електротехничка индустрија.

Експонати ове групе траже затворен простор и обухватају врло широк асортиман. Инострана привреда ће поред домаће бити нарочито заступљена.

У артикле ове групе спадају електромотори, ПТТ и радиоуређаји, електротехнички материјал, електричне машине за широку потрошњу, разни електрични апарати итд.

По својој природи експонати траже обезбеђени довод електричне енергије, могућност демонстрирања, лаку манипулацију, чврсте подове са могућношћу уграђивања појединих експоната ради демонстрирања посетиоцима, итд.

е) Производи металне индустрије.

Ово је несумњиво једна од најширих и најразвијенијих група, те обухвата веома велики број најразличитијих производа. Тражи затворени простор. Овде, између осталог, спадају разни инструменти, апарати, емајлирано посуђе, материјал широке потрошње итд.

ж) Текстилни производи, кожа и гума.

Тражи затворени простор, светло и архитектонски лепо обрађене павиљо-

не са природним и вештачким изворима светлости. Узорци прикладни за излагање траже довољну висину хале ради успешног приказивања. У обзир за излагање долазе, како сировине (предиво и др.) тако и полуфабрикати (чињене коже, гума у фолијама) и финални производи (кожна галантерија, памучне и вунене тканине, конфекција, гумени производи, обућа итд.) и на крају артикли домаће радиности.

3) Разно.

У ову групу долазе узорци индустрије папира, књиге, филателија итд.

2. Начин излагања узорака

Основна тенденција националне привреде сваке земље која организује међународни сајам јесте, да путем ове приредбе ојача свој извоз. Ову тенденцију мора да има и београдски сајам. То практично значи да однос иностраних и домаћих излагача у погледу изложбеног простора мора да је у корист наше домаће производње. Ово утолико пре што београдски сајам, поред традиционалних трговинских веза наше земље са Западом, има све услове да постане и место где би земље Блиског Истока могле куповати наше индустријске производе.

Питање односа у погледу изложбеног простора између домаћих и страних излагача од великог је значаја за решавање питања начина излагања робе и расподеле простора на самом сајмишту. Скоро сви међународни сајмови у свету држе се углавном принципа да експонати на сајму треба да буду груписани и обједињени по припадајућим привредним гранама. Ова расподела према врстама и карактеристикама самих експоната, без обзира да ли су оне домаћег или страног порекла, одговара више разлозима економичности и бољег прегледа изложбених узорака на самом сајму. Сем тога овакав начин излагања омогућује да се посебни уређај за излагање појединих узорака монтира у оним халама које су намењене том излагању.

Међутим, код излагања узорака страних излагача од горе наведених принципа излагања често мора да се отступи. Ово због тога што они често колективно иступају на међународним сајмовима, те у једном павиљону излажу најразноврсније узорке. Због тога се често мора прибећи, за стране излагаче, расподели изложбених површина према пореклу експоната тј. по нацијама. Овакав начин излагања захтева од пројектаната такав уређај хала (у погледу висине, простора, јачине пода и других уређаја) да се у њима могу излагати узорци најразличитијих врста.

Ради тога код конструисања појединих хала, руководећи се углавном принципом приказивања експоната по привредним гранама, пројектанти треба да воде рачуна и о потребама које захтева горе наведени начин групног излагања артикала од стране иностраних излагача.

У вези напред изложеног при конструисању изложбених хала треба се држати углавном следећег:

а) сајамске зграде подизати у димензијама које ће се најрационалније моћи да користе при подели изложбеног простора, тако да максимално загарантује сваком излагачу што је могуће бољи простор и прегледност његових изложбених артикала;

б) сав изложбени простор изделити на неколико типова издавачких јединица које ће претстављати минимум простора који ће се моћи закупити у одређеној хали. Код одређивања величине излагачких јединица треба водити рачуна о диспозицијама и потребама експоната појединих грана.

Грађевински програм предвиђа изградњу у две етапе са изложбеним објектима од укупно 60.000 м² затвореног простора

1. Прва етапа (укупно око 24.000 м² затвореног простора)

2. Друга етапа (укупно 36.000 м² затвореног простора).

КОНКУРС ЗА ИДЕЈНО РЕШЕЊЕ ТРГА ДИМИТРИЈА ТУЦОВИЋА У БЕОГРАДУ

Народни одбор града Београда расписао је југословенски, општи, анонимни Конкурс за идејно решење Трга Димитрија Туцовића у Београду.

Награде за овај конкурс су следеће:
 прва награда 500.000.— динара
 друга награда 400.000.— динара
 трећа награда 350.000.— динара

четврта награда 300.000.— динара
 пета награда 250.000.— динара
 шеста награда 200.000.— динара
 седма награда 150.000.— динара

Рок за предају радова је 1 октобар 1954 године у 18 час. у Грађевинско-регулационом одељењу Народног одбора града Београда, Савска ул. 9/1.

КОНКУРС ЗА ИДЕЈНО РЕШЕЊЕ ТРГА РЕПУБЛИКЕ У БЕОГРАДУ

Народни одбор града Београда расписао је југословенски, општи, анонимни Конкурс за идејно решење Трга Републике у Београду.

Награде за овај конкурс су следеће:
 прва награда 500.000.— динара
 друга награда 400.000.— динара
 трећа награда 350.000.— динара

четврта награда 300.000.— динара
 пета награда 250.000.— динара
 шеста награда 200.000.— динара
 седма награда 150.000.— динара

Рок за предају радова је 1 новембар 1954 године у 18 часова у Секретаријату за грађевинско-регулационе послове Народног одбора града Београда.

CHRONIQUE DE BEOGRAD: CINQ CONCOURS

1. Le Comité Populaire de la ville de Beograd a organisé, au cours de 1954, plusieurs concours, fort intéressants du point de vue économique, social et culturel.

L'un d'eux groupait sous le titre d'ensemble — Concours de peinture sur le thème «Beograd» — un ensemble de thèmes, notamment: Beograd au Moyen-Age; Beograd à l'époque de la I-ère insurrection serbe; Beograd durant la lutte populaire de libération; Beograd à l'époque de la construction socialiste.

2. Le concours pour un projet du nouveau Musée de la ville de Beograd a été publié à «Borba» le 1-er juin 1954, donnant droit de participation à tous les citoyens de la RPFY, ayant les qualités professionnelles requises.

Le nouveau bâtiment du Musée sera construit sur le terrain délimité par les rues Knez Mihajlova, 7 juillet, Uzun-Mirkova et Car-Uroš.

3. La direction de la Foire de Beograd a publié le concours pour un projet de la

»Foire de Beograd«. Egalement général et anonyme, ce concours est ouvert à tous les citoyens de la RPFY.

La construction de ce complexe des pavillons donnera à Beograd un nouveau centre qui deviendra, grâce à sa situation et à sa disposition, un facteur important de la vie économique, sociale et culturelle de la ville. Situé sur la rive droite de Sava, au pied de la colline de Topčider, le terrain destiné à la Foire s'étend sur plus d'un kilomètre.

Le programme prévoit deux étapes de construction pour couvrir une surface totale de 60.000 m²: la première 24.000 m², la seconde — 36.000 m².

4 et 5. Le Comité Populaire de la ville de Beograd a publié deux concours généraux, anonymes, yougoslaves dont l'un pour le projet de la Place de Dimitrije Tucović — et le second pour le projet de la Place de la République à Beograd.